

خودناسازگاری، دوره گرده افشانی موثر و خصوصیات ظاهری، فیزیولوژیکی و فنولوژیکی گلدهی در برخی ارقام زردآلوی بومی ایران

نجاتیان، محمدعلی^۱ و کاظم ارزانی^۲

۱ استادیار پژوهش مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان قزوین
استادیار گروه باغبانی دانشگاه تربیت مدرس

دسترسی محققان به ژرم پلاسما زردآلوی (*Prunus armeniaca* L.) بومی ایران که بطور کامل شناخته شده باشد، جهت تداوم پیشرفت بهنژادی بسیار حائز اهمیت است. بدین منظور تحقیق حاضر طی سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۱ با هدف بررسی تنوع ژنتیکی و خصوصیات ظاهری، فیزیولوژیکی گلدهی ۱۱ رقم زردآلوی بومی ایران شامل شصتی، نصیری، حسینی کریمی، نخجوان شاهرودی، میرزائی، شماره ۳۵ شاهرود، شمسی، نوری، اردوباد و قیسی اصفهان انجام شد. در ضمن پس از تعیین وضعیت خودناسازگاری و درصد تشکیل میوه در گرده افشانی آزاد، به منظور تعیین دوره گرده افشانی مؤثر، پیشرفت آمادگی مادگی برای دگرگرده افشانی در چهار رقم حسینی کریمی، شاهرودی، نوری و قیسی اصفهان طی دوره گرده افشانی از شکوفایی گل تا شش روز بعد از آن بررسی گردید. از دانه گرده رقم نخجوان برای دگر گرده افشانی استفاده شد. نتایج نشان داد به علت هتروزیگوسیتی بالای ناشی از تکثیر بذری زردآلو در سالهای گذشته، ارقام زردآلوی بومی مورد مطالعه از یک تنوع وسیع و مطلوب ژنتیکی برخوردار هستند. بیشتر خصوصیات گلدهی از جمله تراکم گلدهی، اندازه گل، وضعیت مادگی و درصد گلهای کامل و ناقص، زمان آغاز و پایان مراحل مختلف فنولوژی گلدهی، اندازه گل، وضعیت مادگی و درصد گلهای کامل و ناقص، زمان آغاز و پایان مراحل مختلف فنولوژی گلدهی تنوع چشمگیری نشان دادند. در اکثر ارقام، جوانه‌های گل عمدتاً بر روی سیخکها تشکیل شد، هر چند که گلدهی در شاخه‌های یکساله نیز مشاهده گردید. بررسی‌ها نشان داد ۴۸-۲۵٪ گلهای ناقص (فاقد مادگی و یا دارای مادگی کوچک) بودند، ولی گل ماده (فاقد پرچم) یافت نشد. مادگی‌های دو تلو و به هم چسبیده تنها در رقم نوری مشاهده گردید. آغاز ظهور شکوفه در ارقام مختلف در طی یک دوره ۷ روزه، اتفاق افتاد. از طرفی، زودگلدهی با تراکم گل زیاد و دیرگلدهی با تراکم گل متوسط همراه بود. در مرحله بالونی کلاله را نمی‌توان بالغ محسوب نمود، اما بین ۲ تا ۴ روز بعد، آمادگی مادگی به بهترین شرایط رسیده و پس از آن بسرعت کاهش می‌یابد. بطوریکه درصد تشکیل میوه به هنگام

گرده‌افشانی از روزهای صفر تا چهار افزایش نشان داد و در روز چهار به حداکثر مقدار خود رسید و پس از آن بشدت کاهش یافت. بنابراین در کارهای بهنژادی بهترین زمان برای دگر کرده افشانی روزهای ۲ تا ۴ بوده و همچنین بعلت خودناسازگاری اکثر ارقام زردآلو، به هنگام احداث باغات جدید استفاده از رقم کرده دهنده‌ای که گل‌های آن در طول مدت دوره کرده‌افشانی رقم کرده گیرنده (روزهای ۲ تا ۴) باز شود، برای تشکیل میوه ضروری می‌باشد.